

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ СУЧАСНИХ ПРАВОСЛАВНИХ ЦЕРКОВ ТА ЇХ СПОРУД В УКРАЇНІ, БІЛОРУСІ ТА РОСІЇ

Анотація: у статті розглядається стан храмових споруд та діяльність церкви, як організації на території трьох країн, об'єднаних спільним історичним минулим – України, Білорусі, Росії.

Ключові слова: храм, стан, церква, діяльність, напрям.

Релігія та храми вже давно стали невід'ємною частиною міського простору і життя людини. Після руйнівного ХХ сторіччя на території колишнього СРСР сакральні споруди і церква, як організація почали активно відроджуватися. Три країни – Україна, Білорусь і Росія, де домінує православ'я, пов'язані спільним минулим. Колись на їх території існувала єдина церква і православне населення дотримувалося єдиних законів. Потім, зі зміною влади на всій цій території розповсюдився войовничий атеїзм, який винищував все, що натякало на релігію. Після цього православна церква відродилася вже в трьох різних країнах – Україні, Білорусі, Росії, в кожній з яких церква обрала свій шлях розвитку.

Методом дослідження діяльності церкви був обраний аналіз новин на сайті кожної досліджуваної церкви і збір матеріалів по храмам кожної країни.

Церква це – громадська організація, яка має право на свою діяльність. Логічним виглядають такі її дії: молитви, літургії, всенощні, панахиди, закладання, будівництво, реставрація, освячення храмів, видавницька діяльність, мандри ікон і мощів, науково-педагогічна діяльність її навчальних закладів – конференції, семінари, читання, міжрегіональне співробітництво, конференції по обміну історичними та науковими дослідженнями, створення керуючої ієрархії, призначення керівників, відзначення релігійних свят. Але окрім притаманної церкві діяльності, вона обирає додаткові напрямки своєї діяльності. У трьох церквах спрямування інтересів сильно відрізняється.

В Україні після розпаду СРСР виникла незалежна церква – Українська православна церква Київського патріархату. Усі інші конфесії християнства або нечисленні і не відіграють важливої ролі в соціально-релігійній ситуації, або мають центри за кордоном України і поширюють чужорідні для країни ідеї. Спершу на УПЦ КП було багато гонінь. Працювала пропаганда Російської церкви, що Київський патріархат це – розкольники, і тому люди мало йшли до храмів. Потім до влади прийшли колишні бандити, які замість розбудови і

розвитку, руйнували організації і розпродавали майно. Протистояти такій владі та добитися справедливості стало неможливим. Ситуація, коли фактично руйнувалася держава, змусила людей, як до останньої надії, звернутися до Бога. Стали затребуваними релігійні обряди, кількість парафіян у церквах збільшилася.

УПЦ КП вибрала для себе шлях підтримки народу у найважчих випробовуваннях (рис. 1). Коли народ піднявся проти несправедливих дій влади, церква підтримала протестуючих на центральній площі України – Майдані Незалежності. Коли Росія розпочала війну, УПЦ КП підтримала боротьбу українського народу проти агресора. У церквах Київського патріархату моляться за воїнів і полонених, відспівують загиблих, збирають допомогу на фронт, допомагають мирному населенню, постраждалому від війни, нагороджують волонтерів і військових. Багато священників пішли на фронт капеланами, щоб підтримати дух військових. Усі питання, які підіймає церква, стосуються розбудови України або проблем у зоні військового конфлікту – соціальних чи військових.

Стан храмової архітектури в Україні: більшість історичних храмів передана громадам церков, споруди доглянуті, хоча їх реставрація і утримання коштують дорого. Багато будують нові храми. Як і в сусідніх державах, після розпаду СРСР на території країни залишилися поруйновані сакральні споруди. Але їх починають реставрувати, у якому б стані вони не знаходилися. Відроджують сакральні місця, де залишилися фундаменти церковних споруд. При намаганні знайти в інтернеті згадки про поруйновані українські храми, їх не було виявлено взагалі. Наприклад, за декілька років відновили підтоплену церкву, не дивлячись на складність реставрації споруди, нижня частина якої потонула у воді. До фундаментів підсипали землю і тепер споруда розташована на островці (рис. 1).

В Білорусі церква вибрала для себе інший шлях. Після СРСР люди не пішли масово в храми, не відновили віру предків, бо не мали поштовху для цього. В країні відносно спокійна обстановка, яка не сприяла зверненню до Бога. Тому половина населення Білорусі залишилася атеїстами.

Білоруська церква не є самотійною, вона – складова Російської православної церкви, і тому в її діяльності можна прослідкувати вплив Росії. Але все одно вона спрямовує громадську діяльність в своєрідне русло (рис. 1). Церква підтримує бідних, старих та хворих, проводить акції по захисту сімейних цінностей та здоров'я нації, залучає молодь до духовних цінностей, розвиває релігійну музику та мистецтво, сприяє вивченню історії краю, підтримує освіту. Релігія в житті суспільства Білорусі відіграє роль традицій. І головне завдання Білоруська церква вбачає у збереженні, розвитку та втіленні найкращого з них у життя людей.

Стан храмової архітектури: в основному церкви відремонтовані і відреставровані, без облуплених частин. Не всі храми відповідають прямому призначенню, деякі з них слугують концертними залами, музеями. Будують і нові споруди, але небагато. Є поруйновані сакральні об'єкти. В більшості це католицькі костели, які не ремонтують, тому що немає відповідної кількості віруючих у селах і не можливо утворити парафію. Ці споруди за СРСР використовували не за призначенням, наприклад, під спиртовий завод. Коли підприємства повиводили, і так поруйновані церкви стали занепадати ще більше. Але ці храми не покинуті напризволяще, навколо них підстрижений газон і розчищена від хащ ділянка. Їх сприймають, як національну історію і пам'ятку, тому при можливості вишукують гроші на реставрацію (рис. 1).

В Росії церква вибрала особливий шлях, який кардинально відрізняється від Білорусі та України (рис. 1). Як і двох країнах, Російська православна церква допомагає старим, хворим, бездомним, ув'язненим, постраждалим від катастроф, проводить заходи по захисту сімейних цінностей та здоров'я нації, залучає молодь до вивчення релігії, підтримує розвиток релігійного мистецтва та вивчення історії рідного краю.

Особливий шлях РПЦ в тому, що вона проникає у всі сфери життя. РПЦ інтегрує богословські дисципліни у світські навчальні заклади від шкіл до університетів і видає багато підручників. Величезну увагу церква приділяє впливу ЗМІ і соціальних мереж на свідомість людей. Цю особливість сучасного світу РПЦ використовує для навернення до своєї віри і пропагування своїх ідей. Російська церква намагається підкорити всі сфери життя людини, тому її представники і патріарх приймають активну участь у громадських заходах і святах, які не мають жодного відношення до релігії. Через свої методи РПЦ намагається підкорити і Україну, якій приділяє значну увагу серед своєї діяльності. Ще однією особливістю Російської православної церкви є активна участь у внутрішній і зовнішній політиці держави. Патріарх підтримує контакти з державними посадовцями, впливаючи на внутрішні справи країни. Також активно зустрічається з послами, вітає з важливими датами президентів інших країн, приймає участь у важливих не релігійних святах та подіях в іноземних державах. Церква намагається об'єднати якомога більше земель під своїм керівництвом, розповсюджуючи російське православ'я навіть там, де є місцеві православні церкви. В церковній політиці простежується просування думок величності Росії та її особливої ролі на духовній мапі світу. Патріарх підтримує тісні зв'язки з представниками інших релігій – мусульманами, іудеями, керівники РПЦ беруть участь у з'їздах і конференціях інших конфесій християнства. Також Російська церква активно наводить до своєї віри військових і підтримує формування не армійських добровольчих воєнізованих підрозділів, типу козацтва та інших, яких держава використовує у злочинних цілях.

Таке враження, що державу в Росії поступово підмінила церква. В РПЦ відбуваються сильні об'єднувчі та централізаційні процеси. Російська церква намагається супроводжувати людину від народження і до смерті, дає моральну основу життя, допомагає у скруті, вчить, дає роботу найрозумнішим в широкій мережі своїх закладів. Вона утримує державу від розпаду, зміцнює її і виводить на новий рівень розвитку. РПЦ контролює чиновників держапарату та зовнішню політику Росії. Окрім неї немає іншої сили, здатної взяти на себе весь тягар державних проблем.

При цьому стан російських православних храмів далекий від ідеалу (рис. 1). У не столичних містах важко знайти історичні споруди в гарному стані. Навіть якщо історична споруда відреставрована, вона має недоглянутий вигляд, облуплені стіни. Багато будуть нові храми, новобудови мають набагато кращий вид. Негативною ознакою діяльності РПЦ є безліч покинутих сакральних споруд, від одиничних до комплексів з дивовижною архітектурою різних стилів, дерев'яних та кам'яних (рис. 2). На відміну від Білорусі вони дійсно покинуті людьми і церквою, бо проростають деревами і поступово руйнуються під впливом клімату. Навколо зовсім не видно присутності людей. Є затоплені кам'яні споруди, верхівки яких виглядають з під води. Можливо, поганий стан храмів обумовлений тим, що російська церква багато засобів витрачає на політику та контроль процесів в державі, якими повинні займатися владні органи.

Таким чином, Українська, Білоруська і Російська православні церкви вибрали для себе зовсім різні шляхи відродження і розвитку. Українська церква підтримала народ у прагненні до справедливості, у боротьбі і захисті своєї землі, внаслідок чого кількість її парафіян почала збільшуватися. Історичні споруди, навіть ті, які були поруйновані, відроджуються і знаходяться в найкращому стані серед трьох держав, причому в їх відродженні велику роль відіграє саме ініціатива людей. Білоруська церква у державі сприймається більше, як історична традиція. Але попри не дуже активний запит населення на її послуги, намагається втілити у життя народу гуманістичні ідеї. Серед її історичних споруд деякі залишаються поруйнованими, але вони не покинуті ні церквою, ні людьми. Їх сприймають, як цінні пам'ятки і при можливості фінансування реставрують. Російська церква обрала для себе керівну роль в державі і фактично підмінила державні органи влади. Керівники церкви вважають, що РПЦ виконує в світі дуже важливу роль духовного об'єднувчого центру. Церква працює над тим, щоб активно залучати віруючих до своїх лав навіть попри їх бажання. Взагалі адепти релігії вважають храми особливими місцями, де присутній святий дух, де можуть відбуватися дива, де знищується все погане. Але в результаті зосередженості РПЦ на глобальних проблемах величезна кількість її сакральних споруд залишилася покинутими і не потрібними ні населенню, ні церкві.

Література:

1. Українська Православна Церква Київський Патріархат. Офіційний веб-сайт «Церква.info»: новини [Електронний ресурс]: [Веб-сайт]. – Електронні дані. – Режим доступу: <http://www.cerkva.info/uk/news.html> (дата звернення 28.11.2016) – Назва з екрана.
2. Официальный портал Белорусской Православной Церкви: новости [Електронний ресурс]: [Веб-сайт]. – Електронні дані. – Режим доступу: <http://www.church.by/ru/news> (дата звернення 28.11.2016) – Назва з екрана.
3. Русская Православная церковь. Официальный сайт Московского патриархата: новости [Електронний ресурс]: [Веб-сайт]. – Електронні дані. – Режим доступу: <http://www.patriarchia.ru/db/news/> (дата звернення 28.11.2016) – Назва з екрана.

Аннотация: в статье рассматривается состояние храмовых сооружений и деятельность церкви, как организации на территории трех стран, объединенных общим историческим прошлым – Украины, Беларуси, России.

Ключевые слова: храм, состояние, церковь, деятельность, направление.

Summary: The state of the temple structures and activities of the church, as an organization in the territory of the three countries, united by a common historic past - Ukraine, Belarus, Russia is considered in the article.

Keywords: temple, state, church, activities, direction.

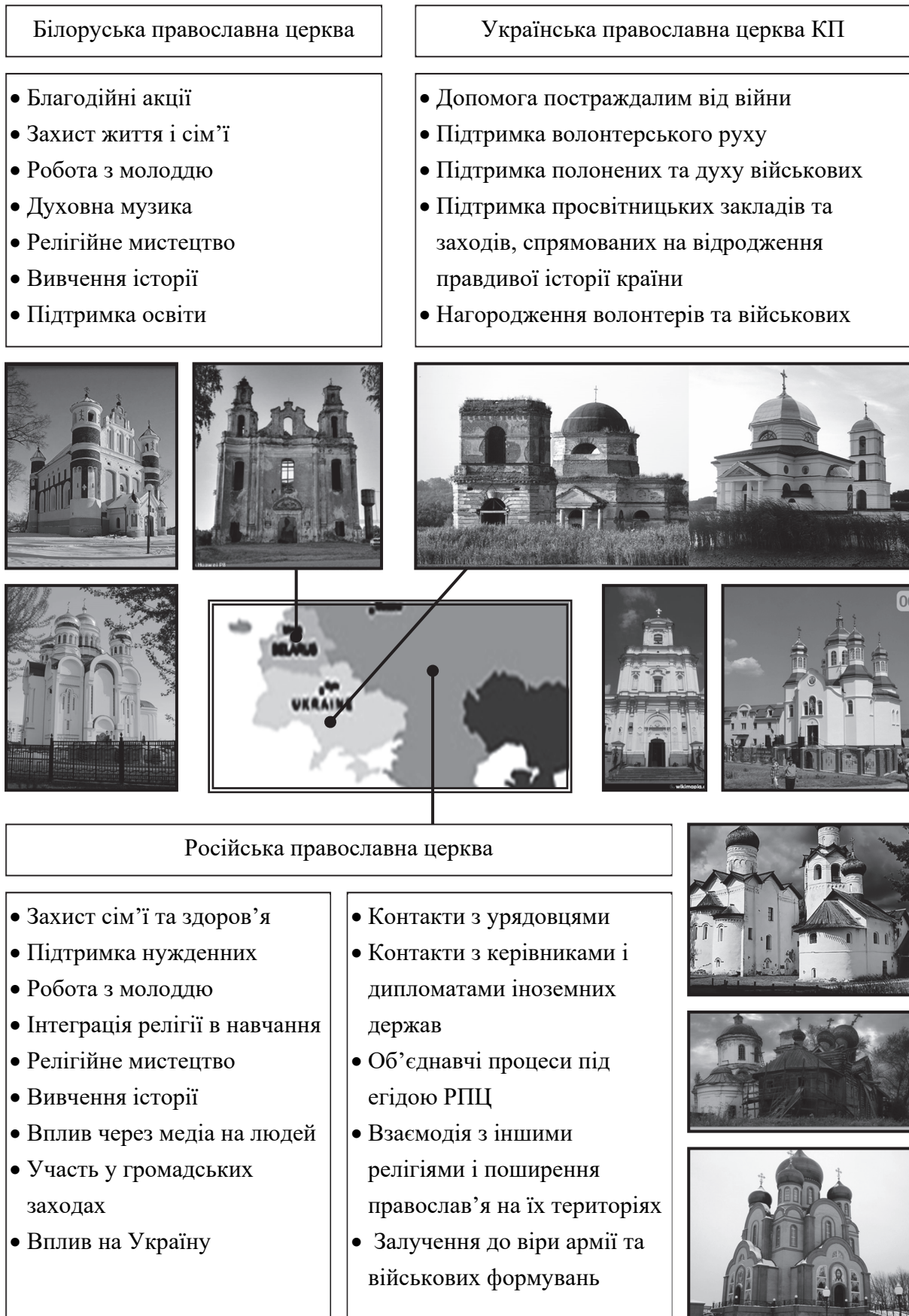

Рис 1. Три шляхи православ'я: основні напрямки діяльності та стан історичних і нових храмових споруд у Білоруській, Українській та Російській церквах.

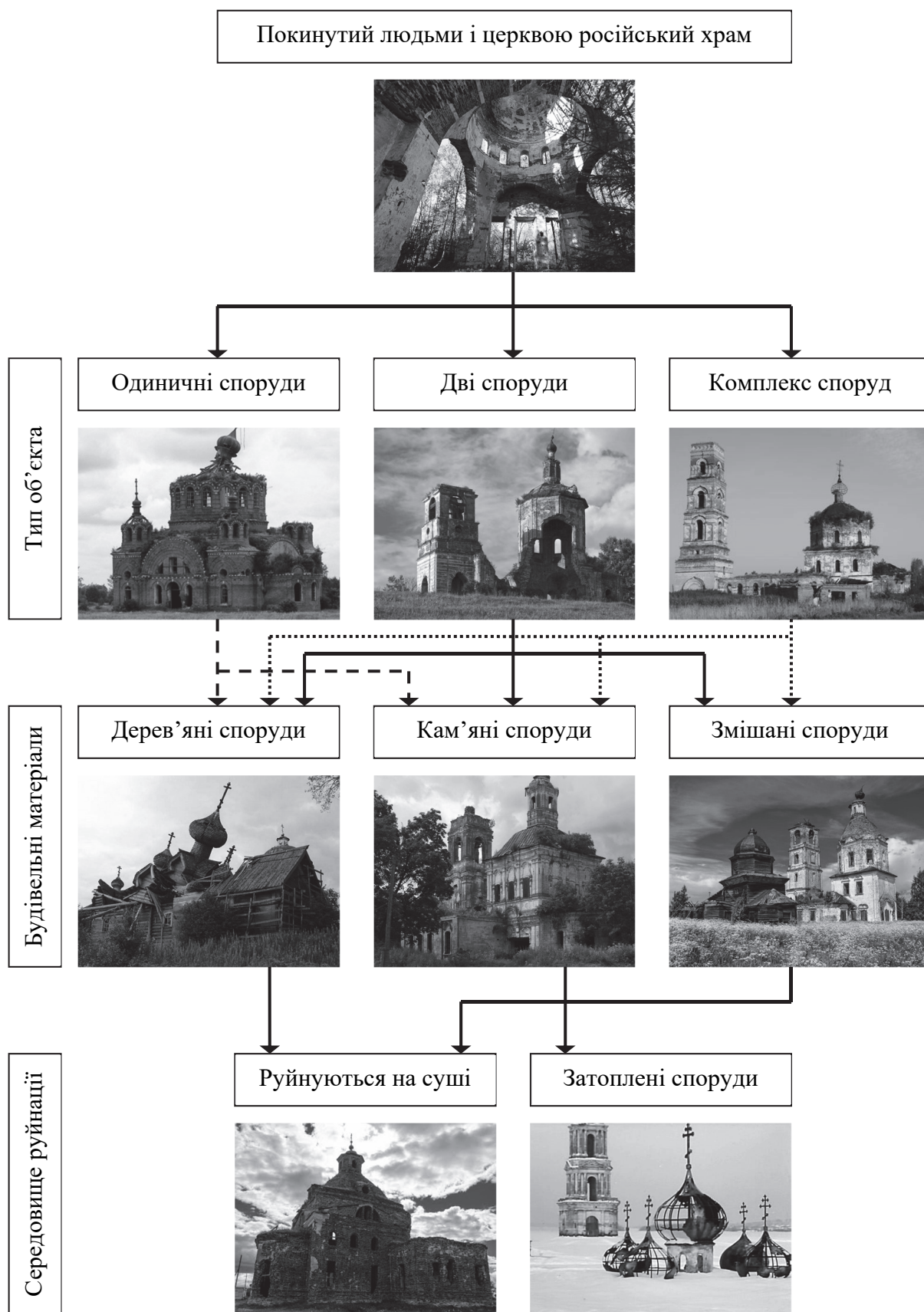

Рис 2. Класифікація храмів, що руйнуються на території Росії.